

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIKMINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	
Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjajkért kapják.

Kéziratok nem adatnak vissza.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Nemzetünk e napot a magyar katolikus egyház fejedelmi diszének szenteli, s a szűzies tisztaság, a mintaszerű alázatosság s Isten és emberek iránt való ragyogó szeretet diadalának ünnepét üli egy zsenge ifjában, kinek ereiben király vér foly; annak erényei diadalát, ki gyöngye testtel erős volt a testiség fölötti küzdelemre s ifjú korban érett meg a győzelemre, hogy ha a halál meg is akadályozza abban, hogy fejű földi korona ragyogjon, de maga a Mindenható helyezzen mégis az alig 24 éves ifjúnak az örök dicsőség sugaraiból font hervadhatlan koszorút.

Szt. Imre hercegen ama tisztaságnak szépségét csodáljuk, mely őt a gyarló testben az ég angyalaihoz tette hasonlónak, s melynek láttára, midőn a keresztény hitnek alig bölcsőjében ringó magyar nemzet kebeléből az égiek bonába költözött a szűz herceg, rábámult az ég: „*oh mily szép a tiszta nemzetiség fényességében . . . elnyerte a fertőzetlen viadalok jutalmát.*“ Ha az ily ifjú emléke sem szent, akkor nincs alapja az emberi szív különben oly gyakran nyilvánuló hódolatának, akkor semmi nagyságnak sincs varázsa. Rójuk le tehát az elismerés adóját a mai napon, hisz nem teszünk egyebet, mint megadjuk az erénynek a maga méltó jutalmát abban szemlélve, kinek nagyságát szent büszkeséggel mondjuk a mi nagyságunknak s a kinek dicsősége a nyelv és nemzetiség kötelékénél fogva a mi dicsőségünk. 1007-től 1031-ig növekedett, de nem a világ, hanem az ég számára; e rövid idő egy valóságos gyöngy-füzér s „*életének rövid időn vége lévén, sok időt töltött be,*“ melynek legnagyobb ára a mennyei üdvösség. A hiú pompa, lakmározások, kinecek, hiú, mulandó gyönyörök a királyok házaiban találatnak, de ezeket szt. Imre megvetette, s míg mások az üdítő álmok karjai között pihentek, ő az Isten dicsőségére

zsolnárokat zengedezett. Ime az önmegtágadás erénye, melyet e szomorú erkölcsi hanyatlás napjaiban ma csak szükségből és kényszerűségből gyakorolnak az emberek. A mai nemzedéknek büne, nagy betegsége ez, melyet hangosan kárhoztatnak szűz szt. Imre királyi herceg erényei. „*A meghalt igaz kárhoztatja a még élő istenteleneket és a hamarabb végzett ifjúság a gonoszok hosszú életét.*“

Szent Imre példát adott nekünk, hogy az új ezred éven át is a világot leküzdve az ő tündöklő világossága mellett bátran menjünk a *nagyszerű halál* elé, mitől örizzen a magyarok Istene, akár *egy jobb kor felé*, mit e sokat szenvedett nemzet meg is érdemel. Szt. Imre emlékezete áldásban lesz örökké „*s nemzedék nemzedéknek fogja dicsérni tetteit*“ annak, ki még a házasság életben is megőrizte angyali tisztaságát.

Szt. István egy új ország gondjaival volt elfoglalva, de azért örködött gyermeke fölött, isteni félelemben nevelte s lett a szent apának szent gyermeke; amit ő maga nem végezhetett, teljesítette szt. Gellért püspök, s lett a szent nevelőnek szent neveltje.

Ime szülők és gyermekek, ott áll a nyitott könyv szűz szt. Imre hercegenek életében, ki „a magyar édenkert közepén diszló királyi fűgefának szt. Istvánnak és a ráfönülő szép repkénynek b. Gizellának szentségre nézve első gyümölcse“. Olvassatok abból, s olvassátok el egészen, ha még nem fogytok meg bennetek a jóra való akarat a család és társadalom megiugott tüzhelyénél.

Talán nemesi kék véredre hivatkozol, melynek pezsgését nem tartod megegyeztethetőnek az Istennek szentelt sűrű éjszakázással. Azonban tekints csak a veszprémi szt. György templomra arra, a ki éj-jel az oltár előtt buzgón imádkozik, kinek ereit királyi vér futja át s kinek ajkaira az ég lehel a mennyei szeretetnek szűz tiszta csókját.

A gyermek lelkét a szülőtől kéri Isten majd számon. Sok gondod van, ker. szülő, háztartásod körül. De hiszen a szt. királynak még több volt, midőn egy ország alapját tette le, s mégis volt ideje, melyet gyermeke nevelésének szentelt, miért ne találnál hát

te is alkalmat annak lelke nemesítésére, kinek testét talán igen is féltékenyen ápolod.

Mindenki előtt áll a királyi ifjúnak példája, mikép lehet rövid idő alatt sokáig élni, csak kövesse azt úgy, hogy a halál által megszakított néhány évet folytassa az örökkévalóság örömei között. E tükörbe nézz gyenge hajadon, serdülő ifjú s ha ebben nem látod magad, törekedjél, hogy megtisztítva szivedet, visszaadhassa vonásidat. Ne légy ingatag hitedben, ha szeretettel ragaszkodol Istenedhez s lelked üdvét sziveden hordozod: „az ott fenu valókról elméledjél, nem e földiekről!”

Vass A.

A státusgyűlés.

(Folyt.)

A vallás-alapból egyházi építkezésekre megszávozott összegeknél (III. sz.) Ugron Gábor megjegyzi, hogy állandóan nagyon meg van terhelve a vallásalap és túl van lépve az előírányzat, ezért utasítsa a közgyűlés az igazg. tanácsot, hogy a vallásalapot kímélje és a netalán mutatózó biányokat jó gazdálkodás által enyésztesse.

Pál István előadó felhossa, hogy sok olyan utólagos kiadás merült fel, a mi nem volt előre látható és azért mégis szükségképen eszközzendő volt s aztán kevés is az emelkedés.

A szakasz tudomásul vétetett.

A miniszteri válasz a kongrua rendezése ügyében (IV. pont.) tudomásul vétetett szó nélkül.

A kegyes alapítványokról szóló (V.) pontnál felszólalt Ugron Gábor. Említi, hogy a Fogarassy-alapítvány már 700.000 frt körül van. Elérkezettek látja az időt, az alapító szándékának, a katolikus egyetem felállításának realizálásához látni. Neki nincs kifogása az ellen, ha az állam taníttja az ifjúságot állami egyetemeken, de ha felmerül a kérdés, hogy e mellé református egyetem is állíttassék fel, akkor ő okvetlen szükségesnek tartja katolikus egyetem felállítását is, hol az ifjak igaz katolikus szellemű nevelésben részesüljenek. Ajálja, hogy a státusgyűlés vegye az ügyet kezébe s keresse meg a magas püspöki kart és a szerzetes rendek főnökeit, kik közös tanácskozára jövéen, tegyék lehetővé a Fogarassy-féle egyetemnek Erdélyben való felállítását.

Groisz Gusztáv a katolikus egyetem létesítését elvben pártolja. Azonban nem tartja helyesnek, hogy e fontos kérdésben ma határozzanak.

Ajánlja, hogy e kérdés az igazgatótanácshoz utasíttassék és az a jövő évre tegyen javaslatot.

Pál István előadja, hogy az intézkedés ez ügyben a püspököt illeti az alapító levél értelmében.

Hozzászólott az ügyböz ezután Vessely Károly: Egy katolikus egyetem felállítása nem kicsiny dolog; annak mikénti életbeléptetéséről tanácskozni minden előkészület nélkül itt most még nem lehet, de hogy egy kath. egyetemnek felállítása Magyarországon igen is szükséges, annak itt e tekintélyes gyűlésben kifejezést adni lelkemből ohajtom.

Jósika Samu. báró: Minthogy az alapító él a püspökre ruhazza az intézkedés jogát, ennél fogva azt mondja, hogy itt tovább ne tárgyaljunk, hanem bizza a státusgyűlés püspök úr ő exciájára az intézkedést. A gyűlés elfogadja.

A gymnasiumok állapotánál (VI. sz.) Miksa Imre felszólal a miatt, hogy idegen ajkuak 100-an felül élvezik az alapítványokat. Mindaddig, a míg az intézetben vannak, addig jó érzelműek. Azontúl Balázstfalván, Nagyszebenben idegen tanokat szíva magukba, ellenségeinkké lesznek. Aztán felveti a kérdést, hogy a status állíttson fel számukra theológiát, hol magyar szellemben folytathassák tanulmányaikát.

Ilyen értelemben akar szólani Ferenzi István is, de a gyűlés nem hallgatja meg.

Jósika Samu a Miksa javaslatára csak azzal vá'asol: mit mondanánk mi, ha pl. a gör. keletiek akarnának nekünk papokat nevelni? Ezzel a kérdés felett napirendre tért a gyűlés s a jelentés e pontját tudomásul vette.

A VI. pontnál a tanügyi bizottság előadója Soó Gáspár ajánlatára e bizottság javaslatba hozza, hogy a státusgyűlés utasítsa az igazgatótanácsot arra, hogy a nyugalmba lépő tandroknak nevéükre szóló felmentő okiratot adjon, mint a kinevezéskor a kinevező okmányt, mert megtörtént, hogy csak az igazgatónak írt le, hogy ezt v. azt nyugalmba helyezik, de az illető semmi írásbeli értesítést nem kapott. (Helyeslés.)

A gyűlés az ig. tanács jelentését e pontnál, a tanügyi, bizottság javaslatával együtt elfogadja.

A jelentés VII. pontját a tanügyi bizottság elfogadásra ajánlja azon hozzáadással: A státusgyűlés utasítsa az igazgató tanácsot, hogy az államsegélyben nem részesülő intézeteknél lévő tanárok fizetésének arányos emeléséről is gondolkodjék; továbbá az 1894. évi státusgyűlés határozata alapján az 1895/6. tanévi felemelt tandíj terhére f. é. szept. 1-től az igazgatók díját 300 frtra emelje fel.

Pál István előadó: Az igazgatótanács megtenné a segélyezést, ha volna pénze, mert akkor államsegélyért sem kellene folyamodni. Az igazgatótanács bajlandó a segélyezésre és ha lehet meg is fogja tenni.

Az igazgatók díjának 300 frtra való felemelését nem lehetett jelentésükbe felvenni, mert az 1895/6 évi tandíj eredménye nem ismeretes, de mihelyt a tandíj lehetővé teszi, azonnal fel fogják emelni az igazgatók díját.

Kovács Ferencz maresvásárhelyi apátplébános az ottani 6 osztályú gymnasiumnak 8 osztályúra való felemelését hangsúlyozza egyházi és tanügyi szempontokból. Kéri a státusgyűlést, hogy vegye fel e gymnasiumot a segélyzendők névsorába és támogassa a 7., 8. osztály létesítését. E tárgyban kérést nyújtottak be, mely az okt. 13-ki ig. tanács napirendjébe fel is volt véve. Kérdi a referenset, hogy a kéréssel mi történt? mert nincs a jelentésben szó róla.

Pál István. Az igt. jelentése okt. 7-én záródik, a mvasárhelyi kérést pedig az okt. 13. gyűlésben tárgyalván, nem lehetett ez évi jelentésbe felvenni. Sérelmesnek tartja autonómikus szervezetünkre nézve, hogy előbb fordultak az államhoz, mint a státushoz ez ügyben, annál inkább, mert már a mult évi jelentésbe fel volt véve az ügy s az igazgatótanács foglalkozott a kérdéssel. Most az ügy tárgyalás alatt van, s mihelyt eredményre jut azonnal jelentést tesz az igazgatótanács az ügy állásáról.

Lukács Béla szükségesnek tartja, nemzeti szempontból, hogy az intézetet fejlesszük. Nem bűn az, ha az államhoz is fordult a város kérésével.

Györffy Gyula: Az igazgatótanács állandóan foglalkozik

e kérdéssel s az elnökség mindent elkövetett az államsegély kieszközlésére, minek már most szép eredménye van. De még ennél is tovább ment, gondoskodott arról, hogy az államsegélyt nem nyert intézeteket segítse, s gondoskodni fog a mvásárhelyről is.

Kovács Ferencz az előadó szavaira megjegyzi hogy ő védelmezője az autonómiai jogainak; nem lát sérelmet benne, hogy a város magán úton a miniszteriumhoz is folyamodott. Felvilágosítást ad, hogy mindkét folyamodás egy nap bátoroztatott el. Köszöni az igazgató tanács gondoskodását.

Karácson Márton nem a 8 osztályra való felemelést tartja első sorban sürgősnek, hanem a vásárhelyi gymn. tanárai fizetésének a többiekével egyenlővé való tételét. A tandíj felemelésének szükségét azzal okolta meg az igazgató tanács a mult évben, hogy ezzel kell a tanárok fizetésén javítani. A tandíj bevált, teljesíteni kell tehát a feltételt.

Soó Gáspár még egyszer elfogadásra ajánlja a tanügyi bizottság javaslatát.

Jósika Samu báró hozzászólása után a gyűlés az ajánlatot oly formán fogadja el, hogy az igazgató tanács teljesítse azt, ha a pénzügyi viszonyok megengedik.

Soó Gáspár ajánlja a státuszgyűlésnek, hogy fejezze ki köszönetét úgy *Jósika Samu* bárónak, mint *Győrffynek* az államsegély kieszközlése érdekében kitejtett nagy ügybuzgalmukért.

Elfogadtatik.

A jelentés VIII. pontjánál *Pál István* előadó jelenti hogy a gyfehérvári gymn. ügyében beterveztett szerződés épen most érkezett meg a miniszteri aláírással.

A gyűlés tudomásul veszi s e pontot szó nélkül elfogadja.

A jelentés IX. pontját *Soó Gáspár* a tanügyi bizottság előadója azon módosítással ajánlja elfogadásra, hogy a meny nyiben az állami nyugdíj-törvény tanárainknak a mi nyugdíj szabályaink értelmében *szerezett jogait* nem biztosítja, ezen szerzett jogoknak méltányos módon való kielégítéséről az igazgatótanács a meglévő nyugdíjalapból gondoskodik. Ilyen pl. a nőtlen tanárok temetési negyede.

Hozzászólta: *Pál István*, *Ugron G.*, *Szamosi János* olyan értelemben, hogy a javaslatot helyeslik és a tanárok e nemű jogait kielégítendőknak ajánlják.

A gyűlés ily értelemben határoz.

A kantai gymnasiium ügyénél (X. sz.) a 15. bizottság előadója az igazgató tanács jelentését, mely szerint „a tanulmányi alap jelenlegi ereje mellett teljes lehetetlenség“ a kantai gymn. 8-ra való kiegészítését megkezdeni, elfogadásra ajánlja.

Ugron Gábor nem tartja helyesnek e merev elutasítást, hanem ajánlja, hogy keresse meg az igazgató tanács Kézdivásárhelyi köztségét az iránt, hogy mennyivel volna hajlandó a gymn. kiegészítése esetén felmerülő költségekhez hozzájárulni, ngyszintén folyamodik a miniszteriumhoz is segélyért. Kvásárhely oly gazdag, hogy a hozzájárulást bizonyosan nem tagadja meg. Ilyen formán célt fogunk érni.

A gyűlés ezen javaslatot fogadja el.

A jelentés XI. és XII. pontját hozzászólás nélkül elfogadják. (A tanulók fegyelmi szabályának a gyfehérvári gymn. való módosítása és a „finöveldek“ állapota.)

A XIII. szakaszt a nagyzebeni *Teresárvaházról* *Soó G.* előadó elfogadásra ajánlja.

Fdbián Sándor püsp. helyettes: A nzebeni árvabáznak a szó szoros értelmében *nevelő ház*-nak kell lenni, mert olyan gyermekek kerülnek oda, kik minden nevelést nélkülöznek. Kezdetben a tanítók ott nevelők is voltak, de később változtak a viszonyok. Képesített felügyelőket kell a gyermekek mellé alkalmazni, kik őket az iskolába is elkísérik. Erre csak az „Iskolás testvérek“ rende alkalmas. Tudomása szerint a rend hajlandó is az intézetet ellátnia szükséges tagokkal. Az igazgatótanács tárgyalta is velök, de erről a jelentésben nincs említés téve. Kéri az igazgató tanácsot, hogy e jó eszmét ne ejtse el, mert a *testvérek* úgy nyilatkoztak, hogy már az 1897/8 iskolaévben rendelkezni fognak a kellő számú magyar tagokkal s így már akkorra beállíthatják az intézetet. (Helyeslés.)

Pál István kijelenti, hogy az igazgatótanács foglalkozik a kérdéssel s mihelyt kellően elő lesz készítve az ügy, jelentést fog tenni róla.

Tudomásul vétetett.

A XIV. szakaszt a csiksomlyói internátusról és a székelvudvarhelyi internátusról szóló XV et a gyűlés szó nélkül tudomásul veszi.

A XVI. pontoknál *Soó G.* a bizottság határozata értelmében ajánlja, hogy a csiksomlyói tanítóképző színvonalának emelésére míg a tanerők száma teljesen kiegészíthető lesz a tanulmányialap megerbheltetése nélkül kiegészítőül a gymn. tanárok alkalmaztassanak.

Fdbián Sándor püsp. helyettes szükségesnek tartja, hogy jó tanító képezdénk legyen. Helyesli, hogy ez a tanügyi bizottság figyelmét sem kerülte ki, s ő maga is azt obajtja, hogy az intézetet jó karba helyezzék. Felhívja az igazgatótanács figyelmét arra, hogy gondoskodik ezen tanító képezdének Csik Somlyóról Gyfehérvárra való áthelyezéséről, mert — mint másutt — nálunk is a székesegyház árnyékában a püspök szeme előtt van helye az ilyen intézetnek; hol a papot növelik, ott növeljék a kántort is.

Kovács Ferencz: Elvileg igaz, a püspök mellett van a képezde helye, de a történelmi jog Somlyóhoz köti. Nem tartja helyesnek az áthelyezést, de a fejlesztést obajtja.

Ugron Gábor. Paedagogiai szempontból igazat ad *Fdbiánnak*; de a körülmények miatt próbát kell tenni Somlyón, hogy ott fejlesszük az intézetet. Csikvármegye oly gazdag, hogy az állapotokon könnyen javíthat. Ne csak a katonai intézetért lelkesüljön, hanem legyen segítségére a statusnak a katolicizmus védelmében. Hiszi is, hogy segíteni fog a képezde fejlesztésében, mert különben a status kénytelen volna más helyen tartani feun az intézetet.

Győrffy Gy. nem tartja megengedhetőnek az áthelyezést míg alapítványai Somlyóhoz fűzik. Csikmegyéhez lehet folyamodni, mely már most is sokat áldoz tanügyi célokra; de szükséges, hogy a saját erőnkkel lendítsünk az intézet állapotán.

Jósika Samu báró az *Ugron* javaslata értelmében mondja ki a bátorozatot.

A délutáni ülés.

D. u. 4 óra elteltével megkezdődött az igazgatótanácsosokra a szavazás, és tartott $\frac{3}{4}$ 5 ig, mikor a 2-kor félbeszakított tárgyalás folytatása vette kezdetét a népiskolák 1894/5. állapotának tárgyalásával.

Szó G. tanügyi előadó a szakaszt elfogadásra ajánlja.

Kovács Gyárfás a bányavidéki, hunyadi és borsodszőlősp. kerületek elemi iskoláira hívja fel a statusgyűlés figyelmét. E kerületekben ezelőtt kincstári kegyúri iskolák virágoztak, de ma fogynak s beszüntető félben vannak. A kath. tanítók java az állami iskolákhoz megy át, s a gyengébb rész marad a 40—100 fitra kath. tanítónak. Az állami iskolákból a hittan és erkölestau kiszorult. A gyermekek az iskolából kikérülve elfelejtik a magyar nyelvet. Hasson oda a státus, hogy az iskolák r. kath. jellege fennmaradjon, mert ezzel nemzetiségi missiót is teljesít.

A kérdést tanulmányozás végett az igazgatótanácshoz utasítja s a tanügyi bizottság ajánlatát elfogadja a gyűlés.

A XVIII. pont szól az udvarhelyi plebánosnak adandó *kongrua segély*ről, melyet a 15. bizottság előadója elfogadásra ajánl.

Püspök urunk ö nagyméltósága kijelenti, hogy a patronus köteles a javadalom csökkenést pótolni. Tiltakozik az ellen, hogy *kongrua ezimen* történjék az udvarhelyi plebános segélyezése.

Vessely Károly szintén ezen véleményben szól. Elvileg nem ellensége a segélynek, de *kongruáról* ott nem lehet szó, hol ezer fitos jövedelemről van szó, tehát a segélyezés ne is kongrua ezimen történjék. Indítványozza, hogy a status gyakorlata szerint, az udvarhelyi plebánia malmának eladásából befolyt 8000 fitron fekvőség vásároltasék, mi a jövőre nézve célszerűbb, mintha pénzül kezelteék ez összeg.

Györfly Gyula: Kijelenti, hogy midőn a malom eladásra került, az ár kevesebb volt, mint a mennyi összeg a malom jövedelmének megfelelt. Az igazgatótanács véleménye szerint azonban a kegyúr nem tartozik a javadalom csökkenésbeállításával a javadalmat kárpótolni. De minthogy jelen esetben nagy a jövedelmi csökkenés azért javasolja, hogy a plebános jövedelmét képező 8000 fitr kamatját 600 fitra egészítse ki a statusgyűlés.

Ugron Gábor. Elfogadja: püspök ur ö nagyméltósága álláspontját. Az udvarhelyi plebániánál a vallásalap a kegyúr. A plebánosnak joga volt a malom egész jövedelméhez. A gát elromlott, olcsón nem lehetett helyreállítani. De a kegyúrnak kötelessége lett volna a helyreállítás, de a helyett eladták gát nélkül, s így a plebános jövedelmében, kinek az egész malomhoz gátastól volt joga, csökkenés állott be. Ezt a jövedelmi csökkenést a patronus köteles kárpótolni.

Fósika Samu báró összegezi a mondottakat, enuncijálja, hogy a jövedelemnek 600 fitra való kiegészítését a státus elfogadja, de nem kongrua ezimen. (Helyeslés.)

A XIX. pont szól a *nagyrajtóci* paraszt malom és a *radnóti Cseresnyésréti* egy kis darabjának eladásáról; a státus gyűlés jóváhagyását kéri a 15-ös bizottság.

Püspök ur ö nagyméltósága megjegyzi, hogy ingatlanok eladásánál eddig mindenkor meghallgatták a püspököt, azaz kikérték az ő előleges jóváhagyását, a mi most nem történt meg. A mostani eladás sokkal kisebb jelentőségű volt semhogy azért érdemes volna felszökkenlni, de azért nem akarja, hogy ez az eljárás praecedensül szolgáljon, azért hangsúlyozni kívánja ezt. (Helyeslés.)

Az eladás tudomásul szolgál.

A XX. XXI. XXII. szakaszokat a gyűlés szó nélkül elfogadja és a számvizsgáló bizottságnak köszönetet szavaz.

A XXIII. pontnál, mely a kolozsmonostori uradalomról szól, hevesebb vita fejlődött ki.

A 15-ös bizottság pártolólág terjesztette a statusgyűlés elé a kolozsmonostori uradalomhoz tartozó Molnár féle teleknek felépítésére szükséges 40.000 fitr kiutalását a tanulmányalpból.

Ugron Gábor megjegyzi, hogy a tervök és a költségvetés csak egy hozzátétőlegesen vannak megcsinálva és nem tartja összeférhetőnek a státusgyűlés méltóságával, hogy egy ilyen költségvetésre megszavazzon 40.000 forintot. Késztessenek tervet és költségvetést, azért van a státusnak fizetett mérnöke. Különbö a *statusra nézve jobb, ha a mostani mérnökkel* nem építkeznek. Vissza kell utasítani az ügyet az ig. tanácshoz, hogy készitse elő egészen.

Fábián S. püspöki helyettes, kanonok felszólal, hogy ez a hely, hol vagyunk nem alkalmas a státusgyűlések megtartására, ha a püspök ide jön, illő volna, hogy Erdély fővárosában saját lakásába szállhasson. Ezért azt javasolja, hogy a Molnár-féle telek úgy építessék ki, hogy abban a földszinti helyek az igazgatótanács részére hivatalos helyek legyenek, az emeletben a püspöknek és a státusgyűlések megtartásának számára alkalmas terem legyen.

Ugron nem járul hozzá ehhez a tervhez. A lyceum egy része körül és a felett a státus rendelkezhetik. — A státus gyűlések kedvéért, melyek minden évben 1—2 napig tartanak, nem érdemes 10—15 ezer fitr költséggel terem építeni. A mi pedig a püspök lakását illeti, megjegyzi, hogy a státus-vagyont nem vehető össze a püspök beneficiumával. Kolozsvárt lakást a saját jövedelméből rendezhet be a püspök, de a státus vagyonából azt nem lehet megtenni.

Pál István kéri a statusgyűlést a felhatalmazás megadására, mert a ház annyira meg van rongálva, hogy a kijavítást nem érdemli. Igaz, hogy a költségvetés nincs készen, mert a mérnök nem készítette el, de az igazgatótanács nem érezte magát kötelezve a terv elkészítésére.

Hozzá szóltak még *Fósika Samu* báró, és *Fósika Gábor*, ki előadja, hogy a Molnár-féle ház eladására tett igazgatótanácsai javaslat a 15-ös bizottságban is feltűnt, de minthogy azon felvilágosítást nyerték, hogy a ház annyira rongált állapotban van, hogy legalább két évig nem lehet értékesíteni ezért ajánlja a 15-ös bizottság is a 40.000 fitr. megszavazását.

Ugron G. fentartja indítványát s az elnök névszerűnti szavazást rendelvén el, az *Ugron* indítványa mellett szavazott 49, a 15. bizottság javaslata mellett 37.

Fósika Samu báró az eredményt kihirdeti s azt csatolja hozzá, hogy az igazgató tanács kötelessége lesz gondoskodni róla, hogy az alapokat e miatt veszteség ne érje.

A XXIV. pont a *nagyalmás*i uradalomról szól.

Ugron Gábor szólal fel elsőnek. A státus gyűlés a mult évben azt határozta, hogy az uradalmi szeszgyárt ki kell adni, de az igazgató tanács ezt nem teljesítette. Utasítsa a státusgyűlés az igazgatótanácsot, hogy mult évi határozatát hajtsa végre, mert egy gazd. szeszgyár nem való erkölcsi testületnek, minő a státus.

Kornis V. gróf azt ajánlja, hogy még egy évig meg kell tartani, ha már a mult évi nehéz viszonyok közt az igt. kezelte, mert most a viszonyok javultak.

Ugron G. ismételten hangsúlyozza, hogy bérbe kell adni, mert a jövedelem csak mesterséges, s a papiron van csak.

Györffy Gy. Igaz, a múlt évi statusgyűlés azt határozta volt, hogy „az igazgatótanács igyekezzék megszabadulni a szeszgyártól.” De tekintetbe kell venni, hogy 20.000. frtkölesön van bele verve a szeszgyárba; miáltal azt értékesebbé akarták tenni, hogy így adhassák ki. Különben konstatálni kívánja, hogy a kimutatások a valóságnak teljesen megfelelnek. Kijelenti, hogy ő sem tartja a szeszgyárt fenntarthatónak.

Ugron G. még egyszer hozzá szólván a gyűlés még egy évre az eddigi kezelés fenntartását határozza.

A radnóthi uradalomról szóló XXV. szakaszt a gyűlés szó nélkül tudomásul veszi.

A XXVI. szakaszban szó van Csikvármegyének a csiksomlyói gymnáziumba járó tanulók tandíjának leszállítását sürgető kéréséről.

Becse Antal nem akar vitát felidézni, de kijelenti, hogy Csikvármegye nem 925 frttal járul a csiksomlyói gymn. fenntartásához, mint a jelentés mondja — hanem jóval többel; a megye állandóan segítette és segíti; nem hiszi, hogy a megye kérését a status elutasítsa, ajánlja a kérés teljesítését.

Ugron Gábor ha rajta állana és módjában volna sehol sem fizettetne tandíjt. A statusnak mindenütt egyenlő elveket kell keresztül vinnie. Csiksomlyón most is az alsóbb fokú tandíj van érvényben. Nem szabad elfeledni, hogy a rendes államszegély megadása után az állam a mostaninál is jóval nagyobb tandíjt fog kikötni, mint épen jelenleg a gyfehérvári gymnásiumnál tette. Csiknak kulturális czélokra roppant vagyona van, ebből kellene magának a vármegyének fiai helyett a tandíjt fizetnie.

Györffy Gy. hasonló értelemben szól. Hiszi, hogy Csikmegye, mint eddig is nagy áldozatokat hozott kulturális czélokra, úgy ezután is megteszi a mit gyermekei java kíván.

Ezek után az igazg. tanács jelentésének e pontját is tudomásul veszi a gyűlés, v. i. kimondja, hogy a tandíj nem szállítható le.

Az elemi iskolai tanítók nyugdíj alapjának ügyére vonatkozó XXVII szakaszt a 15. bizottság stílis javításaival a gyűlés elfogadja.

Pdl István előadó benyújtja a marosvásárhelyi hitközség kérését aziránt, hogy a statusgyűlésre képviselőt küldhessen.

Végül tárgyalás alá került Eszterházi István gróf bajomi birtoka megvételének ügye. A birtokat már megbecsültek 450.000 frtra; az igazgatótanács és a 15. bizottság megvételét ajánlja.

Jósika Samu báró nem tartja most eldönthetőnek az ügyet így minden előkészület nélkül; a statusgyűlés utasítsa vissza az igazgató tanácshoz.

Ugron Gábor szintén az igazgató tanácshoz kívánja az ügyet utasítani; az kössön aztán szerződést, melytől 60 nap alatt visszaléphet; ez alatt a 60 nap alatt összehívható a rendkívüli statusgyűlés, mely a szerződést felülvizsgálja és ha jónak találja, helybe hagyhatja.

Szabó József felvilágosításokat ad *Ugronnak*. Az igazgató tanács a birtokra már becseket küldött ki; ő maga felülvizsgálta a becst, ő egy összeget felajánlott, melybe a püspök is beleegyezett s *Eszterházi* is.

Ugron óvatossági szempontból fentartja javaslatát. Hozzá szól még *Sándor József* főispán.

A gyűlés *Jósika* és az *Ugron* indítványát elfogadja. Végül a szavazat szedő bizottság elnöke *Szabó József*

zsef jelentést tesz az igazgató tanács kiegészítésére vonatkozó szavazat eredményéről. Szavazott 113. Szavazat többséggel megválasztattak: a) az egyháziak közül: *Kovács Ferencz*, *Tódor József dr.* b) a világiak közül: *Szabó József*, *Fimály Henrik*, *Novák Ferencz*, *Kornis Viktor*, *Béldi Akos*, *Beleg Ferencz*; *Mikó Bálint* (egy évre).

Ezután a 15-ös, tanügyi és számvizsgáló bizottság tagjai küldettek ki.

Jósika Samu báró megköszöni a tagok figyelmét s a gyűlést bezárja $\frac{3}{4}$ hét után.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A kászonalesiki róm. kath. fiók tanító-egyesület 25 éves jubileuma.

A kászon-alesiki római kath. fiók tanító-egyesület f. 1895 évi október hó 17-én délelőtt 9 órától kezdőleg tartotta meg az 1895 szept. 28-ól kiadott „*műsor*” szerint a Csik-Szt.-Márton Csekefalva társközségek által a vallásos nemzeti kultúra állandó csarnokánál közelebről emelt imponzáns iskola nagy termében működésének 25 éves évfordulati örömtünepét.

Az összemzettestül mintegy kiszakítva élő és sok tekintetben a magasra meredő bércek között igazán magára hagyott kelet határszéli székeiység szerény és nagytrató, a nap hevé kitaróan viselő napszámosainak az irt fiók-tanító-egyesületnek ezen ünnepe, melyen egy hosszú küzdelmes vagy mondhatnók másfél évezred óta a nevtinkhöz, fajunkhoz esontunk és vérünkhez forrott, a mi lelkünkben és szívünkben egymástól elválaszthatlanul, forrón lángoló vallásos és sz. hitünkben táplálkozó, meleg hazafias szellem, mint sajátosan kimagasló jellegző tulajdonunk és világító irány tűz-oszlop, nemzeti életünk borongós utain, a maga elragadó balmában urvala a helyzetet vonult át egén ezen ünnepe, minden ízében megható, mondhatjuk magával ragadó, elég fényes es sikerült vala. — Igen . . .

Az ünnepegy székelye körül emelkedő körhégyláncz kiemelkedő bércei: a keleti örías, Rugát, Paphegy, és déli Bálványos, Három, Csomád, Várhegy, Szurdok, a nyugoti Solyomkő, Juharos, Mitács, Kakuk és fekete hegycs, a lejtűnt évezredek ezen élő tanui csak örömmel visszbangozzák, zengik vissza a vallásos nemzeti haladás emelésén sok nélkülözéssel, de azért odaadással küzdő szerény tanítók öröm ünnepei hangjait, mert ez első jubilaris örömtünep e téren, minőt e hallgatva sokat beszélő hegyóriások sem hallottak. — Kezdeté egy új kornak, bevezetése egy szellemi új bonfoglalásnak, biztosítéki letéte egy fellendült nagy reményű jövőnek, mely azonban csak úgy, akkor és addig fog áldáshozó, boldogító, szép, dicső és nemesítő lenni, ha és a meddig a néptanító testület azon úton, azon szellemen halad, hat, alkot és gyarapít, melyet a mesterek mestere, a tanítók Tanítója jelölt ki, adott ajkukra. öltött szívükbe, s melynek az első 25 éves kászon-alesiki róm. kath. fiók-tanító egyesületi jubileum, oly megható megnyilatkozása vala. — S ez nem is lehet másképp, mert a ki nincs velem, az ellenem van, mondá az isteni Mester. — S talán helyén való lesz itt mindjárt megjegyezni, hogy az ünnepegy magas nivón álló hangulatát még azok indifferentizmusa sem szállította alább, kik talán feledékenységből, nemtörődömségből, vagy hisztek leküzdhetlen akadály és bevehető okból távolmaradásukkal tüntek fel.

Noha megvaljuk, hogy nem parányiságunk, hanem az általunk képviselt ügy érdekében számithatunk azokra, kik iránt a tanítóknak az első képezetéseükért ily alkalmakkor halájukat leróni szent kötelességük. — De anélkül, hogy valakivel szemben követeléseket támasztanánk, lássuk szerény ünnepegytünk menetét a *műsor* szerint.

Az ünnepélyt a hálaadó „*Te Deum*” magasztos éneke vezette be, melyet, valamint a szent misét, segédlet mellett Nagyságos és ft. Buzás Mihály t. kanonok főesperes plébános úr intonált, valamint a szt. misét is ngos. kanonok úr végezte. Míse alatt az egyesület dalköre énekelte Baka János veterán kartárs vezetése mellett négyes férfi karban az áltata irt dallammal „*Hymnus a Szűz Máriához*” énekét Pájer Antal-tól és a „Jöjjetek Angyalok” cz. egyházi éneket Sz. J.-től új szöveg és dallam szerint.

A helyi és vidéki közönség már a templomi bevezető és Istennel kezdett szép ünnepélyen igen szép számban vett részt.

Szt. mise után az egyesület jubileumában részt vevő közönség, a mint jött, egy nemzeti trikolor alatt hosszú ket-tős menetben vonult a csik szt.-mártonceketalvi iskola nagy felkészített tágos termébe, mely teljesteli telt az összejött ünneplőkkel.

A tanító testület a nagy díszterembe a népszíni műkedvelői előadások alkalmából felállítva álló színi emelvényen, a nagyszámu női intelligens közönség a terem közepén az ülő székeken, és padokon, a férfiak, a hivatali testületek és egyletek képviselői, a papság, mely teljes számban volt jelen, a terem körül, majd a szomszéd terem szárnyajtai felnyitva, sokan ott foglaltak helyet. Az elhelyezkedés rövidesen megtörténvén, Baka József egyesületi elnök felhívására egy ötös küldöttség az ünnepélyre meghívta ngsz. Buzás Mihály t. kanonok, főesperes urat, ki szokott pontossággal a küldöttség élén megérkezve éljenzés között elfoglalta díszelnöki széket. Mire az egyesület dalköre nyitányul énekelte az utolérhetlen költői magas szellemben irt közös nemzeti szív-érzelemmé vált „*Hymnus*” Erkeltől, mely mintegy észrevétlenül szövegben és dalban egygyé olvadva a dalkörrel az ünneplő közönség szívén, lelkén és ajkán villámfolnyaként ömlött szét. Bizony elég okunk van rá, hogy a „*Hymnus*” ima hangjain Istenhez esdve érbe repüljön szívünk.

Ezután ngsz. és főtiszt, Buzás Mihály t. kanonok főesperes díszelnök ur a már köztölt emelkedett szellemű, tömör tartalmu, eszmékben és életelvekben gazdag vezérirányt mutató beszédben nyitotta meg a díszgyűlést és szép ünnepélyt.

A közönség a megnyitó beszédet közben közben lelkes óvációkkal kísérte s végül díszelnök urat viharosan megél-jenezte és virágcsokorral tisztelte meg.

Megnyitó után az egyesület dalköre férfi négyesben énekelte az ünnepi dalt, melynek szövegét és dallamát Baka János az egylet szintén jubiláló derék tagja, a dalkör vezetője, már eddig több alkalmi zenemű szövegének és dallamának szerzője, a főkegyesület eszméjének és megtestesítésének s e napig egyik megalkotó és fenntartó szelleme szer-zette. Szöveg és dallam az ő alapos képzettségére, zenei ki-váló tehetségére, az előadás közelismerést aratott, sikere az ő nagy gyakorlati ügyességére, tiszta zenei érzékére vallanak.

A közönség az előadást, előadókat és szerzőt sokszo-ros viharos éljenzéssel tüntetett ki. Az egylet és dalköre igazán gratulálhat magának és lelkesedéssel baladhat elő e téren is, ily lelkes tagtárs vezetése és buzdítása mellett.

Az ünnepély szellemi részének kiemelkedő fénypontját mindenesetre a 25 éves egyesület teljesén megirt, csinosan és hangyaszorgalommal összeállított történetének felolvasása képezte, melyet az egyesület derék jegyzője, a jól képzett és úgy látszik sokat olvasva és tanulva tanító Tamás Imre tusaúdi tanító irt meg és olvasott fel. — A közönség által közben-közben többször megéljenzett, gyorsan, de érthetően s érdekesebb pontjaiban felolvasott történet felolvasása egy óránál több időt vett igénybe.

Az egyesület története hat főbb pontban, két kiválóbb időszakot emel ki. — Az első időszakban egy áttekintő pillanatot vet székely római kath. parochiális iskolánkra Szt. Istvántól az 1870-ik évig, vagyis az egyesület megalakulá-sáig. — A második időszak az utolsó 25 év, 1870-től maig.

Az első időszakban szintén bizonyos határvonalokat állapít meg a X, XVI, tovább XVII—XVIII századok, a XIX. század első fele, az 1850—1870 es évek iskoláiról, azok ta-

nítóiról, tananyagáról, tanítóképzettségéről, szellemi és anyagi helyzetéről szólván röviden. —

Az egyesület történetének írója helyes irányban mozog, jól fogja fel a dolgot, midőn az iskolát a templom előcsar-nokának, az egyház leányának, a tanítókat a tanítóegybáz, a papság kíségetőinek, a tanügyet a történelmi jogfejlődés és egyezer éves múlt alapján az egyház kizárólagos ügyének és az erkölcsi észlény, az ember természetének, szívének és-leiki tehetségének megfelelően azt vallás-erkölcsi alapon fel-épitendőnek, fejlesztendőnek és fenntartandónak mondja ki és tekintti. — Jól jegyze meg, hogy a mely tanító nem így fogja fel elhívását, nem ezen alapon, nem ezen szellemben és irányban akar hazafiakat és állampolgárokat képezni, ne-velni, az nem nevel, nem alkot, nem tanít, hanem ront, meg-metelyezi a kezére bízott fejletlen és biztos útmutatásra váró ifju nemzedéket. — Hiszen, az ember természeténél fogva az Istenhez való viszonyában birja boldogító művelődésének, nevelésoktatásának fejlődési folyamának egyedüli biztosíté-kát és alapját. — A jó tanító nem tehet ellenkezőt.

A 25 év története röviden leírja az egyesületi élet minden nevezetesebb mozzanatát, mely az egyesületet elhívátá-sában erkölcsileg, szellemileg és anyagilag a tanügy kereté-ben, a papság és tanügybarátokhoz való viszonyában, a tanügy fejlődését előmozdító és azt r-bénítő erélyeiben stb. csak érinthette. — Így nem kerülték ki irtó gyölmét a kepe mi-zeriák sem, melyek a tanító és családja életét annyira emész-tik, annyit keserítik az egész éven tartó kepezésedés folytán, a tanügy menetét zsiabasztatják, a sok időt elrabolnak; nem az előjárók indifferentizmusa, hogy ne mondjuk egyesek rossz akarata, melylyel a jól kiérdemelt panaszos falatok beszedé-sében képes tanítók a felsőbb hatóságok sem nyujtván kellő segédkezet gyakran találkoznak.

Az egyesület e története rövidben elég bő képet nyujt a tanügy összes fázisairól, az iskola árny és fényoldalairól. — Reméljük, hogy mind a tanügy barátai, mind maguk a tanító urak e 25 éves, sőt az egész tanügy történetét „*csik-megyei füzetekben*” egész terjedelemben fogják látni, olvasni és a jövőben megörökítve birni. — Még tovább fűzhetném e felolvasás ismertetését, de nehogy unalmassá legyek, legyen elég itt ennyi. A szerző elismerésre méltó munkát végzett. — Csak előre! . . .

Ezek után az egyesület történetének felolvasása alatt bágyadni kezdő hangulatot jólesően villanyozta fel a „Nem-zeti ima” Bartay Edétől, melyet a derék dalkör igazán mé-lyen átérve kiváló szabatosággal és roppant nagy hatással sokszoros tapsvihart aratva adott elő.

Azt hittük volna, hogy Tamás Imre az egyesület tehet-séges jegyzője, az egyesület történetének felolvasása alatt kimerülve több nem hallatja szavát, de koránt sem, mert a nagyhatásu „*Nemzeti ima*” után soron kívül ismét ott látjuk az asztal mellett őt ki a „*Holló*” Sz. K.-tól cz. költeményt hatos és ügyes elszavalásával újból megmutatta szavalatra is ráter-mett szép tehetségét s azt, hogy ott, hol munkálni, tenni, az egyesületnek tekintélyt, tiszteletet és becsillést kell szerezni, ő nem merül, nem fárad ki, mint a rejtelmes holló mondá „*soha sem*.”

Azonban a jól sikerült ünnepély legmeghatóbb esemé-nyét képezte az, midőn Tudor István csikcsatószezi kitanító, Baka Jánost, az egyesület eszméjének szülőjét, megalakulá-sának és 25 éves életének vezérszemlét, ki a 25 éves egyesülettel 25 éves jubileumi ünnepét és tanítókodásának 37-ik évfordulóját üli, érzékeny szavakban, hosszabb beszéd-ben az összes kartársak nevében melegen üdvözölvén, a tan-ügy, az egyleti élet, a zeneművészet és irodalom terén szer-zett érdemei méltatásául az egyesület részéről egy csinos tótkban foglalt *írói készletet*: tollat, tinta-porzótartót stb. György JakabMárton csikszeredai nyomda tulajdonosa a „Csiki Lapok” és „Csikmegyei füzetek” kiadója részéről, ki az ünnepelt által szerkesztett „*Órangyal*” cz. imakönyvet, mint kiadó eddig 30,000 példányban bocsátotta forgalomba — ez irányban szerzett érdemei elismerésül is „*Az ember tragé-*

diája“ Madáctól cz.munkának egy igen értékes diszkiállítás példányát nyújtotta. Át. Az ember osztatlan elismerés megnyilatkozásának meghatóbb jelenetével alig találkozunk az életben, hol még a nemzet legszerényebb és zajnélkül munkálkodó napszámosának is annyi irigységgel dús és hiúságvágygal, lenéző kicsinységgel és megvetéssel kell megküzdeni s nem egyszer rágalom jut lehangelő osztályrészeül, de tudod, hogy a *conscia mens recti fanae mendacia ridet.*

A meghatottság mely áradatként mintegy láthatóan ömölve a kebleken, nem egy arcra szala ki örömkönnyüket, mint a kegyelet drága gyöngyeit, tetőpontját akkor éri el, midőn ünnepelt Baka János atyánkja az emléktárgyak által meglepetve nagy későre fakad ajkán szó, hogy tiltakozzék a neki tulajdonított érdemek ellen. s midőn még sem tud kitérni a megújuló sokszorosos élejekben megnyilatkozó elismerés elől, megköszönje a parányisága iránt ily impozans módon kifejezett kitiltatást és elismerést. Adja Isten, hogy az egyesülettel jubiláló Baka János az egyesülettel ünnepelje meg az egyesület aranyünnepét is.

Nos ismét Tamás Imrével találkozunk, igen ő szavalja el Alesik szülöttje *Bálint* György gyfehérvári gymu. tanár fineveldei aligazgató urnak ezen alkalomra írt „ünnepi ódáját.“ A közönség a lendületes és magas költői uivón álló ódának mind szerzőjét, mind előadóját viharosan megjelenezi. Igen, van a mi közönségünknek is érzéke az idealismus, a szép, jó és nemes iránt.

Továbbá az egyesület dalköre a ropogós ütemű „Zengje keblünk hő dalát,“ Zs. F.-től éneklí, mely még a 12 óráskat is felfrissíté és eleven pezsgésbe hozta. A műsor változatossága igazán gyönyörködtetően vala beosztva.

Ezek után Baka József fiókegyesületi elnök tartá meg szép záró beszédét, melyben lelkes szavakban a tisztelet és bála hangján emlékezik meg mindazokról a nemesebb egyénekről kik 25 év alatt az egyesület iránti és szellemi fejlődésének emelésében tevékeny részt vettek.

Megemlékezett az egyesület kebelében a mult évben megalakult méhészegyesületről, meg annak derék elnökeről *Márton Ferencz* nyug. kir. járásbíró tevékenységéről, ki mindent elkövet, hogy a szorgalmas és munkás méhektől példát véve, az ezek által gyűjtött pénzzel valahogyan megédesítse a rendezetlen anyagi viszonyok között még sok keserű nélkülözésekkel küzdő s jobb sorsra érdemes tanítók életét.

Hálásan köszönte meg az ünnepélyen megjelenőknek, nevezetesen: a diszelnök urnak, a Háromszékmegeye kézdírbai róm. kath. testvér, a felsíki, gyergyói róm. kath. testvér- és fiók, valamint a csíki hivatalos tanító egyesületeknek és azok küldötteinek, a teljes számban jelenlévő papságnak, az összes hivatali testületeknek és személyeknek, partoló tagoknak, szóval az összes közönségnek kiváló részvétét, rokonszenvét, erkölcsi és anyagi támogatását, úgyszeretét s ezt a jövőre is kérve, az ünnepély ezen részét ezzel bevégzettnek nyilvánította.

Azokban, valamint az ünnepély nyitánya, egy a záró hang is az egyesület dalköréé vala, mely a szittyavértől dobogó kebelre nézve öröklön örökké lángja gyujtó, hazaszeretetre hívó „*Szózat*“ felráló hangja és szavaival zárá a szokatlan, negyedszázados, e nemben pártatlan, csak egyszer előfordulható neptünnepélyt, folyton figyelmeztetve, hogy ez a föld, melyen annyiszor apánk vére folyt . . . ez, melyhez minden szent nevet egy ezred év esatol . . . ez a mi bölcsünk, s majdan sirünk is, mely ápol s eltakar . . . a nagy világon e kívül nincsen számunkra hely, . . . áldjon vagy verjen sors keze, itt élünk, halunk kell. . . . Szent és magasztos, szívből jövő hangok.

Oh, mert nincsen a világon hangszer, melynek hangja az emberi ajk, az emberi szív hangjával, a lélek közvetlen megnyilatkozó zenéjével versenyre tudna kelni. Innen ezen ünnepélynek közvetlensége, innen ennek leirbatlan hatása, benyomása — s hiszem — soha el nem mosódó maradandósága az emlékező lélek, az érző szív világára. — Az emberképzés, a nevelés-oktatás a bölcsőtől a sirig tartván,

legközvetlenebbül érinti az embert, azért kell is, hogy a tanítók, — történjék azok működése az egyház nevében vagy annak képviselétében — legközelebb álljanak az emberek szívéhez és lelkehez és legeslegközelebb az Istenhez. Vajha megértene ezt mindenik kiket illet!

Az iskola nagy termében lefolytszép ünnepély után, az épület egyik földszinti másik nagytermében 100 teretkű bankett várt az ünnepelő és az ünnepélyben résztvevő intelligens férfi közönségre. A bankett mintegy 2 óraker vette kezdetét, mely a lankadó testi erők felrissítésére elég gazdagon és izletesen kiszolgáltatót ételek mellett, méltó folytatása volt a maga nemében szellemi és nagy erkölcsi diadalt aratott első részének.

Mindjárt a második fogás után ngos és ft. Buzás Mihály t. kaonok és főesperes úr emelkedett fel helyéről s az ünnepély peremintiam és egyenesen kath. jellegű lévén s ő is ezt annak jelentvén ki a szó szoros értelmében, rövid egymásutánban három állva hallgatott — poharat emelt. Egyet a szorongatott kath. anyaszentegyház fejcéeri, amiszentes Atyánkért, *XIII Leo pápáért* és az anyaszentegyház felmagasztaltatásáért s diadaltért; egyet *I. Ferencz József* csász. és apost. királyunkért, mint böles kormányzóért és népének boldogságáért; egyet *Lórhart Ferencz* ö nmigáért Erdély anygallekű püspökéért, az iskolágy halhatatlan nevü és a tanügynek anyui áldozatot hozott nagylelkü Mecenasáért. Ezután áradatként indultak meg és tartattak folytonos egymásutánban a szellemesnl szellemesebb és szebbnl szebb pohárköszöntők. Nevezetesen: Márton Ferencz nyug. kir. járásbíró ft. Buzás Mihály t. kan. főesp. urat, Buzás t. kan. úr Orbai Mátyás kir. járásbíró urat a járásbíroság képviselétében, Bálinth Lajos csatószezi pleb. Baka János jubiláló kántor tanítót, Bartalis Agost m. aljegyző a papságot és Márton Ferencz ny. kir. jbirót, Gergely József az összes tisztírt, megyei és szolgabírói személyzetet. Továbbá a tan. egyesületek küldöttei névszerint Barta Agoston Háromszék m. osdolai és Szabó Sándor ksztléleki kánt. tanítók — utóbbi egy szép emlékiratot nyujtva át a jubiláló egyesület elnökének — köszöntötték a jubiláló egyesületet és számoltak be küldetésökről: majd Hozó Pal tan. a gyergyói, — később Puskás Tamás, Ferencz József a felsíki róm. kath. fiók és Buzás F. a csíki hivatalos tanító-egyesületek és kartársak nevében mondották el szíves üdvözleteiket. A küldöttek között és az azok által képviselt tanegyesületeke Baka József a kásonalcsíki fiók tan. egyesület elnöke köszöntötte; közben olvasta fel Antal József menasági plebános a Ferenczi Kár. gyergyó sztmiklósi alesp. pleb. üdvözlő iratát az egyesülethez, s az után köszöntötte Dr. Györfly Gyula orsz. képviselő urat, mint a tan. egyesület és tanítók kiváló jó barátját és jó akaróját; majd Bálinth Lajos olvasta fel úgy Barta Ignác kir. ügyész üdvözlő levelét Baka Jánoshoz 25 éves jubileuma alkalmából, mint a háromszékiek említett emlékiratát. — Ezek után és közben még számtalan köszöntöket mondtak, míg 6 óraker véget érve a bankett, 7 óraker kezdetét vette a fiókegyesület könyvtára javára ezen alkalomból rendezett táncvigalom.

Nos, mondja csak valaki, létezik-e a világon oly isteni demokracia, oly alkotmányosság, oly egyetemesség, oly egyenlőség, oly testvériség, mint a kath. egyházban s annak örök szervezetében, hol a pápa, a király, a fő- és a papság, tanítók ár és nép, oly fenséges keretben, oly szíveségben, szellemben, hitben, honszeretben összeolvadva oly szépen megérne egymás mellett? Ilyent csak Isten lelke teremthet, hozhat létre, tarthat fenn, nem pedig a szuronyokra alapított rendőr állam, melynek ma okvetlen erőt és tekintélyt sietnek kölcsönözni, a népek és nemzetek örök és teremő Istenével szemben, mintha bizony az állam és állambatalom egy, mint az egyház nem ugyanazon egy Isten egymásmellé állított műve lenne?

Ezek után a táncvigalomról kellene meg referádomot megírni. De hát én ehhez keveset értek. Tudom, hogy 8 óraker már folyton növekvő szép férfi és nő közönség vala

egybegyűlve a tágas tánczerteremben. A ki ami székegy tánczvizsgálmainkat ezélot 25—30 évvel látta s azokat a maikkal egybevettí, az nem ismer székegy tánczos fajunkra: táncz, vísélet, dívatbon oly szédíté távol áll a jelen a múlttal szembon, pedig a táncz anyagát ma is kevés kivétellel ugyanazon föld, és annak gyümölesén élé és ugyanazon családok szolgáltattják . . .

No, de ha buzzák azok a jó drága szeredai bandisták, már csak járni kell, s ha nekünk buzza: csak nekünk kell járni rá. Láttam egyes kísérleteket abban a sebes keringőben — amint a 25—30 éves sima polkás korból való egyik másik tánczos . . . a mai szoba boszas átrobanása, bosszas lépő modern tánczos urfival erőlködött a multat összehozni a jelenell. Nem mondom sikerült . . . Jaj! ha kiűn omlik az Istenadta hó, ben szól a zene, a könyvtár várja a verejtékes filléreket: tánczolni csak muszáj. — Hogy a négyest hány pár tánczolta, azt igazán nem vettem számba, de hogy a négy tánczerterem eléggé tele volt telve tánczosokkal, tánczjelöltekkel és nézőkkel s hogy ott élénk, pezsgő és vidám röpke élet volt még éjféll után is, láttam és gondolom is . . . Hogy a tánczvizgálat a könyvtár konyhájára sokat hozott volna, nem hiszem, erről majd referál a pénztáros, — de hogy a zenészek bére kikértült, annyit tudok s ez elég ebből föllem böven. Különbön a kedélyes táncz, mulatság méltó koronája, lejárása, letánczólása vala a soká emlékezetes szép ünnepegynek, melyből a nagy sötétségtől való kínos félelem miatt — addig várók az eső elállását — szép hó világnál menék baza. — Igazán ha oly drága nem volna a bankett, a zene és nem lenne annyi adó nyakunkon, az ügy megérdemelné, hogy minden évben egy ilyen jubileumot üljünk. De így bár adná Isten, hogy az arauy ötvenest érijük előbb meg!

V. M.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Tanítói kinevezések:** *Alföldi Vidor* Kézdi-Vasárhely-Kantába kántortanítónak, *Császár Donát* Csik-Szt-Domokosra tanítónak, — *Hrobarek Julia* Mező-Szengyelbe tanítónőnek, — *Sárdi Péter* Maros Sz.-Györgyre kántortanítónak, *Jártó Aron* Vágásra kántortanítónak — *Széles József* ugyan oda segédkántortanítónak, — *Cseréi Gyula* Szent-Agotára kántortanítónak kinevezetett.

— **Kitüntetés.** *P. Simon* Jenő fogarasi lelkész, Szent ferenczrendi tartomány főnököt a Felsőg a Ferencz József rend lovagkeresztjével tüntette ki.

— **Szent Imre napja.** A gyulafehérvári róm. kath. főgyűnasium ifjúsága 1895. nov. 5-én Szent Imre ünnepegyet rendezett. Műsora a következő: 1. Megnyitó beszéd, tartja Joksmán Ö. VIII. o. t. 2. Hymnus sz. Imre herczeghez. Zsaskovszky F. töl. 3. Imre herczeg. Irta. Wazel F. Szavalja: Kovács F. VI. o. t. 4. Felolvasás, tartja Balogh J. VIII. o. t. 5. Keresztények riadója. Irta Kálmán K. Szav.: Dombrády. 6. A reményhez. Savotta, „Első szerelem“ cz. szerzeményéből. Előadja a főgyűm. vegyes kara. 7. A bűnös éjszakája. Irta Mindszenty Gedeon. Szavalja Joksmán Ödön VIII. o. t. 8. Diákinduló. Szerz. Gall János, éneklí a főgyűm. vegyes kara. Méltó elismerés illet meg úgy az ifjúságot, mely életre valóságának és törökvesének nép jelét adta ez ünneppel, mint az önképző kör vezetőjét, kinek odaadó működése évenkint többször szokott az ifjúsággal ily váltásos és hazafias ünnepeket rendeztetni, nemkülönbön az énektanítót, kinek valóban nagy türelemre vala szüksége, a hangjeggy tudományában legnagyobb részt járattan kart a tapasztalt precisitásig tudta vinni. Köszönet a kevés számú közönségnek azért az érdeklő desért, melylyel ifjúságunk nyírános szereplését figyelemmel szokta kísérni.

— **Unitárius panaszhangok.** Mikor az egyházipolitikai javaslatoknak még csak rémképe fenyegette Magyar

országot, a kathol. sajtó volt az egyedüli, mely a közelgő vészelyre erélyes szavakkal figyelmeztette nemcsak a katholikusokat, de egyuttal a külömböző felekezetekeket is. Akkoriban persze szemünkre vetették nekünk, hogy ultramontánok, türelmetlenek, *hazafiatlanok* stb. vagyunk s ékes szavakban fejtették ki a protestáns lapok, hogy minő megmérhetlen haszon fog azokból a bizonyos törvényekből nem csak a hazára, de ez egyes egyházakra is háramlani. Szegény protestáns aai de keszervesen csalódtak! Hirlapjaik minő alégyikus hangulatban panaszokdnak a megígért s a javaslatoknakörömszakadtaigy való pártolása és megasztalása által jól kiérdemelt „sáp“ elmaradása miatt — mostanában! Ferencz József unitárius „püspök“ — ezuttal őt idézzük — így ír: . . . azok az egyházpolitikai reformok sokkal inkább sujtják az unitárius papságot az erdélyi ev. ref. és ág. ev. papsággal, mint a többi protestáns egyházkerület papságát, a menyiben ezek az életbe lépett reformtörvények következtében csak az anyakönyvek kezelésével járó javadalmat veszítik el: . . . de az unitárius s más két erdélyi protestáns egyház lelkészei az egyházi bíraskodásnak megszüntetésével egy oly jövedelemtől*) esnek el, a melyet ha az állam valahogy ki nem pótol, csakugyan nem tudom, hogy nem leszünk-e kénytelenek templomaink egy nagy részét bezárni. . . . ne tagadjuk, de a hogy a dolgok folynak, nagy okunk van azt binni, hogy a papság csakugyan csak oly önküli kerékek tartatik az állam szekerénél. Ugyan mi történt ennek érdekében alkotmányunk helyreállítása óta? . . . az bizonyos, hogy az állam ma a protestáns egyházaknak adósabb, mint valaha volt.“ (L. „Unitárius közlöny“ VIII köt. 11 sz.) Majd megfizet; csakhogy abban a fizetésben algha lesz köszönet!

— **Pályázat.** A csikmadarasi róm. kath. népiskolánál egy rendes tanítói állás elpályázás folytán üresedésbe jöven, arra ezenell pályázat hirdettetik. Jövedelme: 1.) Fizetése a község pénztárából, előleges részletekben évi 300 frt. 2.) 6 öl tűzita. 3.) Veteményeskert. 4.) Tisztességes lakás, mely áll: két szoba, konyha, kamara, és pinczéből. Ezen kivül egy nyári konyha stíttöl. 5.) Egy istálló. Pályázni akarók felszerelt folyamodványaikat f. é. november 25-ig a helybeli iskolaszék elnökéhez küldjék be. — Az egyházi funkciókban jártasok előnyben részestülnek. — Kelt Csik-Madarason, 1895. okt. 31-én. Puskás Tamás sk. iskolaszékeli elnök.

— **Pályázat.** A szentháromsági róm. kath. kántortanítói állás a kántortanítónak másbóvá történt elpályázása folytán megüresedvén, arra pályázat nyitatik: Jövedelme: 1) Kézpénz: anyaegyházi kepe 100 frt, mely a kepeváltsági alaphól havi előleges részletekben fiztetetik. — 2) A leányegyházakból kepe 40 frt. értékü, mely pénz és terményekben szolgáltatik be. — 3) Püspök urunk 6 nagyméltóságának rendes évi segélye 50 frt. — 4) Szent mise alaphól 14 frt. 5) Stola 20—30 frt. — 6) A nem római katolikusk iskolás gyermekek után 1—1 frt tandíjból 10—15 frt. — 7) Ingatlanok: szántók és kaszálók 10 hold 148 öl, melynek évi haszonélvezeti értéke 120—140 frt. A tagosítási kihatástól egy év választ el és tetemes értékelkedés lesz. — 8) Félhold kitünő minőségű belsőség, veteményes és gyümölcsös, egészen új lakás négy osztályból álló, jó pinczével, egészen jókarban levő gazdasági épületek, alkalmas nyári konyha. Kötelességei: A kántori teendők végzése, az osztatlan népiskola vezetése az ismétlőkkel egyutt. A faiskola kezelése. Oklevéllel felszerelt kérvények hivatalhoz beadandók. A pályázók ének próbára f. évi nov. 24-ére kéretnek megjeleni. Szentháromságon, (u. p. Nyárad-Szereda) 1895. október 27. Szabó György, sk. plebános. Farkas Lajos, mk gondnok.

*) Hát a kathol. aposztatáktól?! Szerk.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Pál Antal.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Agoston.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.